

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יז, תשכ"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

שני המכשירים כבירי-הכוח „קול ישראל“ והעיתונות —
ונעקור בלב שלם וברצון עז את העשב הרע, העשב השוטה
הזה „דוך — דוח — דיווח“, ונקום ונשתול במקומו מתוך
חיבה — או למצער מתוך יחס של דרך-ארץ ל„שרייה
יחידה“ — את התמסיר העברי הטוב והכשר וכל מה
שמסתעף ממנו.

אבא בנדויד

עוד לעניין „ביצוע“

(תשובה)

ראובן סיוון מסכים עמי (בקונטרס קס, ע' 220),
שהשימוש בביצוע ובביצע נפרז, אבל מתקשה להסכים
עמי על הגבולות ועל הגדרותיי, שביקשתי להגדיר ביצוע
כדי לצמצם את שימוש; „סבורים אנו (אנו — זה סיוון),
שהשימוש בביצוע לעניין עשייה, הגשמה, קיום, מילוי —
מוצדק הוא“.

ובכן „נפרז“ — וגם „מוצדק“. הכיצד? אם „נפרז“,
סימן שלא כל כך „מוצדק“; סימן שנפרצה הגדר באחד
המקומות, ועלינו לחפש, היכן הפרצה. אי אפשר לטעון:
„הכלה יפה, אלא שהיא מכווערת“.

אבל נניח להיגיון הזה ונקבל, שהשימוש „מוצדק“.
תבה נראה כיצד סיוון „מצדיק“:

הוא — בנדויד — טוען, שביצוע בעברית מקביל על פי רוב

ל־ perform, execute, accomplish, carry out שבאנגלית, ולא ל־ perform או ל־ fulfill, אבל מה נעשה, ובאיכה ב, יז, "בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם", נאמר בתרגום האנגלי fulfill; וכן בישעי י, יב, "והיה כי יבצע ה' את כל מעשהו", התרגום הוא perform. רק בדוגמה השלישית של ביצע לעניין עשייה, בזכריה ה, ט "וידין תבצעה", תורגם finish לרוחו של בנדויד.

ובכן, סיוון שואל, מה נעשה? — אומר לו מה נעשה: לא נתור אחר תרגומיהם של גויים לראות מה "נאמר בתרגום האנגלי", אלא נתור אחר תרגומיהם של יהודים, שידעו עברית לא פחות מן הפמרים האנגלים, וכוונתי לתרגומיהם של יונתן בן עוזיאל או של רש"י או של ראב"ע, שתרגמו בכל מקום "ביצע" = גמר, כילה, השלים. חושם העברי של אלה הוא באמת "לרוחו של בנדויד", מפני שמסורתם בלשון נאמנת עליי יותר מפרשנותו של המתרגם האנגליקני. אינני סבור, שאדם מישראל דובר עברית חייב להבין משמעה של מלה עברית בכל מקום לפי תפיסתם של תרגומי נכרים דווקא ולשאול בהם כבאורים ותומים.

מר בנדויד מסתמך בטענתו (ביצע = "השלים" בלבד) על הוראתה ה"אטימולוגית" של מלה זו ("כמו חרץ חתך, גזר, פסק ועוד"). ספק אם יש בהנמקה זו כדי לפסול התרחבות משמעה של מלה בהתפתחותה.

ילמדנו מר סיוון: היכן מצא את "ההתרחבות" ואת "ההתפתחות" הזאת אחרי המקרא? שמא במשנה? בתוספתא? בתלמוד? בכל אלה לא הייתה כל התרחבות, אלא להפך:

„בוצעים“ מכיכר הלחם, „בוצע“ (או: פוצע) חוטים, „מבצע“ בין שניים שבאו לדון (= חותך לשניים לשם פשרה) וכיו”ב — הכול בתוך אותו המעגל והמצומצם והקונקרטי של המשמע הראשון. ואת כל זה סיוון מכנה „אטימולוגיה“ (במרכאות) ומודיענו, שהייתה התרחבות. היכן היא במקורות העבריים? על מרחיבים כאלה של משמעות כבר אמרו: אל תקרי מרחיבים אלא מחריבים. כל „ההתפתחות“ הזאת לא נתבשלה אלא על פי המתפזר של מילונים לועזיים ושל אותו תרגום אנגלי שסיוון ניזון ממנו.

„קצין חבצעים“ כשר בעיני בנדויד מפני שהוא „ממונה על

החוליה האחרונה שבשרשרת הפעולות הצבאיות, הוא התותך והמסיים — וזהו ביצוע.“ מסופקני, אם ימצא

קצין מבצעים, שיסכים להגדרה מצמצמת זו של תפקידו.

נראה, שעדיין לא תפס סיוון את מהותו של המושג „ביצוע“ אפילו במשמעו החדש ביותר. בכל מנגנון רב-דרגות השלב העליון שבסולם הוא המפקד המתכנן, והתחתון שבסולם הוא המבצע; כל אחד מהשלוש המרובים שבינתיים כל אחד מהם מתכנן ומבצע כאחד: מבצע את מה שהוטל עליו מלמעלה, ומתכנן מה שהוא מטיל על מי שלמטה ממנו. אותו קצין מבצעים, אם פניו כלפי פקודיו, הריהו חוליה ראשונה, אבל לגבי מפקדיו, או בשבתו במשרד והמטה המתכנן בשבילו, הריהו חוליה אחרונה. בכל ניגוד, שאתה עושה בין תכנון לבין ביצוע, הרי התכנון חוליה ראשונה ומבצע חוליה אחרונה. האין ההקשר הזה ברור לכל מבין?

גם על הביצוע במוסיקה... וכר יצא קצפו של בנדויד.

מכאן אני למד, שלא איכפת לו לסיוון, אם ייאמר: „ומפני חטאינו“ בביצוע מרדכי הרשמאן. יהי כן. נניח ויכוח על דברים שבטעם. אבל הואיל וצר פאן המקום לצטט כל דיבור מדיבוריו של סיוון בענין מוסיקה כדי להוכיח, שאינם עניין לכאן, רק אומר בקיצור, מה טענתי: גם קריין אנגלי אינו שש תמיד לומר perform, אלא אומר בפשטות „השתתף זמר פלוני או מקהלה פלונית“, וכנגדו קריין עברי דבק דווקא ב„ביצוע“ — וזאת באותו שידור ולאותה יצירה ממש: זה מסתפק ב„השתתפות“ בהשמעת היצירה והישראלי להוט אחר „ביצוע“ היצירה. בא סיוון ומלמדנו דעת במוסיקה. שאין זה דבר אחד, אלא „השתתפות“ לחוד ו„ביצוע“ לחוד, ועוד תגליות והבדלות מחכימות מאוד, עייך שם: „תמהני על מר בנדודי, המדקדק כל כך בהבחנות, שלא הבחין בכך“. יישר כוחו של מר סיוון, שהאיר את עינינו בסוגיה זו.

ראובן מירקין

מילון צרפתי-עברי חדש*

בשנים האחרונות היינו עדים לתחרות של „כל המרבה הרי זה משובח“ בין כמה מילונים חדשים, הן מילונים, שהעברית לשונם האחת, והן מילונים, שהעברית אחת

* מילון חדש צרפתי-עברי מאת מרדכי מ' כהן — הוצאת ספרים אחיאסף בע"מ, ירושלים/תל-אביב; הוצאת לארוס, פאריס — נדפס בישראל תשכ"ו.